

Janez Evangelist Krek

Rodil se je 27. novembra 1865 pri Sv. Gregorju nad Sodražico, kjer je bil njegov oče učitelj. Od Sv. Gregorja so se preselili v Komendo in tam je Janezov oče 1875 od zastrupljenja umrl. Nato je mati z družino odšla v Selca nad Škofjo Loko, kjer je po možu podedovala hišo in se tam z majhno pokojnino ter trgovinico prebijala s svojimi šestimi otroki. Umrla je od kapi 1903. Krekova mati se je odlikovala s prisrčno vernostjo, z gostoljubnostjo in ljubeznijo do revežev ter

ljubeznijo do knjige. Vse te lastnosti je sin Janez v obilni meri podedoval po svoji materi, ki jo je nadvse ljubil in cenil.

Gimnazijo je končal v Ljubljani, bil je odličen deklamator (pozneje govornik), pisal pesmi in v 5. razredu izdal eno številko lista "Lipica". Bil je vesel in šaljiv študent. Po maturi 1884 je stopil v ljubljansko bogoslovje in bil posvečen v mašnika 1888. Novo mašo je opravil na tistem na Brezjah in tako zgodaj pokazal svojo skromnost. Po novi maši ga je kot zelo nadarjenega škof dr. J. Missia poslal študirat na Dunaj. Poglavljal se je v bogoslovne nauke in 1892 dosegel doktorski naslov, obenem pa je študiral krščansko socialno gibanje. Ko se je vrnil v Slovenijo je bil kaplan v Ribnici in stolni vikar v Ljubljani, 1895 je postal profesor v bogoslovju. Leta 1897 je bil prvič izvoljen za državnega poslanca. Z delom v dunajskem državnem zboru ni bil zadovoljen, zato je 1900 opustil to delo, vendar je bil 1902 izvoljen v kranjski deželni zbor, 1907 pa vnovič v državni zbor. Zadnja 4 leta življenja je bolehal in trpel, hkrati pa je bil ravnatelj Gospodarske zveze. Spomladi 1917 je zopet oživel in združil srbske, hrvaške in slovenske poslance v dunajskem parlamentu kjer so na seji 30. maja 1917 v državnem zboru podali znamenito majniško deklaracijo, po lastni jugoslovanski državi (takrat še v okviru Avstrije). Veliko je delal in potoval po Hrvaškem in Dalmaciji ter se ves izčrpan vrnil k prijatelju Bajcu, župniku v Šentjanžu na Dolenjskem. Tam ga je 8. oktobra 1917 zadela kap. Delavci in kmetje so Kreka ljubili kot očeta in govorili: II To je človek za nas! Takega še nismo imeli."

Krek je bil nadarjen za pisanje in za znanstveno delo, da bi bil lahko pridobil ugledno mesto v slovenskem literarnem in znanstvenem delu. Toda takšno kabinetno delo ni prijalo njegovi naravi. Bil je profesor v ljubljanskem bogoslovju in to dober profesor kakor so priznali vsi njegovi učenci. Pisal je razlago sv.pisma (znane zgodbe sv.pisma, ki jih je za Mohorjevo družbo začel pisati dr. Fr. Lampe.

Napisal je okoli 6000 časopisnih člankov, knjigo "Črne bukve kmečkega stanu" 1895 in okoli 600 strani obsegajoče delo "Socializem" toda dr.Kreku ni šlo za to, da množi število slovenskih knjig in prosvetnih brošur, marveč, da pove svojo misel o perečih nraavnih, družbenih in narodnih vprašanjih ter pokaže pot k izboljšanju. Bil je naravnost genij neposrednega dejanja in vplivanja. Vse mu je bilo le sredstvo v službi slovenskemu človeku, katerega je hotel nraavno in narodno rešiti ter utrditi. Zato je ustanavljal posojilnice in kosumna društva, zadružne in gospodarske ter prosvetne organizacije, da bi dvignil preprostega človeka in ga osrečil. Dr. Krek je bil vsakemu in vedno na razpolago, kar je zahtevalo od njega mnogo zatajevanja in samoodpovedi. Iz njega je žarel naravni čar velike in izredno privlačne osebnosti. To spoznamo, če beremo spomine njegovih učencev, prijateljev in sodelavcev, ki so veliko živeli v njegovi bližini. Njegova srčna dobrot a in preprostost je osvajala ljudi. Oton Župančič, ki je v dijaški zadrugi poslušal Kreka, je v pesmi v njegov spomin zapisal: "Kot drugi knjige, tako je dr. Krek znal brati ljudi." In Anton Vadnjal pravi, da še voznik, s katerim se je dr. Krek slučajno peljal na shod ali predavanje, nikoli več ni pozabil pogovora z njim. "Ko bi šel dr. Krek kamenje tolči, bi ga tolkel tako, da bi se marsikomu zahotelo službe cestarja. Cel o njegovi idejni in politični nasprotniki so Kreka kot duhovnika spoštovali in v času ostrih svetovnonazorskih trenj o njem s spoštovanjem govorili. Fran Šuklje je v svojih spominih zapisal: "dr. Krek je bil sijajen razum in zlate srce, ki je živelo le javnemu blagru, vse za druge, nič zase.

Podobno je o Kreku pisal politik Ivan Hribar. Ob Krekovi smrti je bilo sklenjeno, da bodo izdali vse njegove spise, govore, članke in pisma , kar pa se žal ni zgodilo. Izšli so 4 zvezki njegovih Izbranih spisov, ki jih je pripravil Krekov učenec profesor Ivan Dolenc, tudi danes bi se od Kreka lahko marsikaj naučili.

